

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

جامعہ شناسی ارتباطات علمی

نویسندگان :

دکتر فائقہ محمدی _ دکتر رحیم پوری

جامعه شناسی ارتباطات علمی

نویسندگان: آقای دکتر رحیم پوری - خانم دکتر فائقه محمدی قاضی جهانی

صفحه آرا: امیر خیرخواه

ناشر: نسیم حیات

تیراژ: ۱۰۰ جلد

چاپخانه: نورانی

تاریخ و نوبت چاپ: اول / ۱۴۰۱

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۴۰-۵۰۷-۲

مرکز پخش:

قم، بلوار معلم، مجتمع ناشران، طبقه همکف، پلاک ۳

تلفن: ۰۲۵-۳۷۷۴۹۷۵۰-۲ همراه: ۰۹۱۲۱۵۳۹۵۶۴

فهرست

۹	پیشگفتار
۱۴	فصل اول: مبانی جامعه شناسی
۱۴	مقدمه.....
۱۴	۱-۱. تعریف جامعه.....
۱۷	۲-۱. تعریف جامعه شناسی:.....
۱۹	۳-۱. فواید مطالعه جامعه شناسی:.....
۱۹	۴-۱. حوزه‌های جامعه شناسی.....
۲۰	۵-۱. نظریه‌های جامعه شناسی.....
۲۱	فصل دوم: مبانی ارتباطات
۲۱	مقدمه.....
۲۱	مفهوم ارتباط و ارتباطات:.....
۲۲	تاریخچه ارتباطات:.....
۲۳	تعاریف ارتباطات از دیدگاه صاحب‌نظران.....
۳۰	عناصر ارتباطات:.....
۳۰	روش‌های ارتباطات انسانی:.....
۳۱	حوزه‌های ارتباطات.....
۳۱	انواع ارتباط:.....
۳۶	جنبه‌های مثبت ارتباطات:.....

فصل سوم: نظریه‌های ارتباطات

۳۹

- ۳۹-۱. مقدمه ۳۹
- ۳۹-۲. ارتباط اجتماعی چیست؟ ۳۹
- ۴۰-۲. اهمیت ارتباط اجتماعی: ۴۰
- ۴۱-۳. انواع ارتباط اجتماعی ۴۱
- ۴۳-۴. نظریه‌های ارتباطات اجتماعی ۴۳
- ۴۳-۱-۴. مقدمه: ۴۳
- ۴۴-۲-۴. انواع نظریات در مطالعه رسانه‌های ارتباط جمعی: ۴۴
- ۴۴-۲-۲-۴. نظریه ارزشی - هنجاری: ۴۴
- ۴۴-۳-۲-۴. نظریه هنجاری عملگرا: ۴۴
- ۴۵-۴-۲-۴. نظریه عقل سلیم: ۴۵
- ۴۵-۵-۲-۴. نظریه تحول تاریخی: ۴۵
- ۴۵-۱-۵-۲-۴. نظریه ژان کلوتیه: ۴۵
- ۴۶-۲-۵-۲-۴. نظریه فردیناند تونیس: ۴۶
- ۴۸-۳-۵-۲-۴. نظریه رایزمن: ۴۸
- ۵۰-۴-۵-۲-۴. نظریه مک لوهان: ۵۰
- ۵۴-۵-۵-۲-۴. نظریه آلوین تافلر: ۵۴
- ۶۲-۶-۲-۴. نظریات مربوط به مخاطبان وسایل ارتباط جمعی: ۶۲
- ۶۲-۱-۶-۲-۴. نظریه استحکام یا تاثیر محدود: ۶۲
- ۶۲-۲-۶-۲-۴. نظریه دومرحله‌ای (یا چندمرحله‌ای) ارتباطات: ۶۲

- ۶۳..... نظریه تزریقی. ۳-۶-۲-۴-۳
- ۶۵..... نظریات هنجاری: ۷-۲-۴-۳
- ۶۶..... نظریه استبدادی (اقتداگر): ۱-۷-۲-۴-۳
- ۶۶..... نظریه رسانه‌های آزاد: ۲-۷-۲-۴-۳
- ۶۶..... نظریه مسئولیت اجتماعی: ۳-۷-۲-۴-۳
- ۶۷..... نظریه رسانه‌های توسعه بخش: ۴-۷-۲-۴-۳
- ۶۷..... نظریه مشارکت دموکراتیک: ۵-۷-۲-۴-۳
- ۶۸..... نظریه برجسته سازی: ۸-۲-۴-۳
- ۶۹..... نظریه وابستگی: ۹-۲-۴-۳
- ۷۰..... نظریه شکاف آگاهی: ۱۰-۲-۴-۳
- ۷۱..... نظریه استفاده و رضامندی: ۱۱-۲-۴-۳
- ۷۲..... نظریه کاشت: ۱۲-۲-۴-۳
- ۷۳..... نظریه ماریپیج سکوت: ۱۳-۲-۴-۳
- ۷۴..... نظریه سلطه رسانه‌ها: ۱۴-۲-۴-۳
- ۷۴..... نظریات هارولد لاسول: ۱۵-۲-۴-۳
- ۷۴..... نظریه تکلمه: ۱-۱۵-۲-۴-۳
- ۷۵..... نظریه تکنیک تحلیل محتوا: ۲-۱۵-۲-۴-۳
- ۷۷..... نظریه لازارسفلد و برتون (الگوی دو مرحله‌ای بودن پیام): ۱۶-۲-۴-۳
- ۷۹..... نظریات ارتباطات و توسعه: ۵-۳
- ۸۰..... نظریه اشاعه نوآوری راجرز: ۲-۵-۳
- ۸۱..... نظریه نوسازی لرنر: ۲-۵-۳

فصل چهارم: جامعه‌شناسی ارتباطات علمی

۸۳

۸۳.....مقدمه

۸۵.....جامعه‌شناسی قدیم علم

۸۹.....جامعه‌شناسی جدید علم

۹۷.....فرهنگ علمی و دانشگاهی

۹۸.....رویکردهای جامعه‌شناختی در مورد اجتماعات علمی در ایران

۹۹.....رویکرد مردم‌شناختی:

۱۰۲.....فهرست منابع فارسی

۱۰۶.....فهرست منابع لاتین:

پیشگفتار

علم و معرفت مهمترین وجه تمایز انسان از سایر موجودات می باشد. توجه به جامعه انسانی از زمانی شکل جدی بخود گرفته که امور فکری از امور یدی تفکیک شده و بطور کمی و کیفی رشد یافته است. بدیهی است که شکل گیری جامعه انسانی در خلا اتفاق نیفتاده و رابطه تنگاتنگی با واقعیات و ویژگیهای اجتماعی دارد. داعیه جامعه شناسی معرفت، مطالعه رابطه بین جامعه، ساختار، سازمان، عناصر و روابط می باشد.

اگر چه در ابتدا اندیشه های "مارکس" در اردوی نظریه ای اجتماعی چپ در آلمان و افکار "سن سیمون" و "آگوست کنت" در اردوی نظریه اجتماعی راست فرانسه احکام امروزیین جامعه شناسی معرفت را مطرح کرده بودند ولی این "ماکس شلر"، فیلسوف فنومنولوژیست و جامعه شناس آلمانی بود که با تالیفات پرتاثیر خود پایه های این رشته را محکم کرد. همزمان با شلر در آلمان، جریان جامعه شناسی معرفت در فرانسه با محوریت "دورکیم" و "مارسل موس" هیئت متفاوتی یافت و شروع به رشد کرد.

و اما جامعه‌شناسی علم یکی از چهار حوزه معرفتی - در یک تقسیم‌بندی رایج از حوزه‌های مهم معرفت - می‌باشد. در این تقسیم‌بندی سه معرفت دیگر عبارتند از: دین، فلسفه و ایدئولوژی. در نتیجه جامعه‌شناسی علم با این دید، جامعه‌شناسی معرفت علمی است و در نتیجه، زیرشاخه جامعه‌شناسی معرفت - بخصوص از حیث مباحث نظری - می‌باشد.

طرح جدی جامعه‌شناسی علم و معرفت در ایران نیز به بعد از انقلاب اسلامی برمی‌گردد و تدریس وسیع آن در بهارستان (دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران) در نیمه دوم دهه شصت توسط دکتر "محمد توکل" صورت پذیرفته است. به تبع این حرکت بنیادین، از آنجا که حوزه علم و تکنولوژی با سایر بخشهای اقتصاد، جامعه، صنعت، تولید و توسعه بیشتر مربوط می‌شد پژوهشگران و اهل نظر از سایر حوزه‌ها هم با علاقه وارد مباحث جامعه‌شناسی علم شدند و با پژوهشهایی که این پژوهشگران انجام دادند جامعه‌شناسی علم را بسط داده و به بیرون از چاردیواری دانشگاهها کشاندند.

از آنجا که ارتباطات کلید انتقال اطلاعات و دانش در جوامع انسانی می‌باشد، بحث جامعه‌شناسی ارتباطات از اهمیت خاصی در حوزه انتقال دانش برخوردار است. برای درک بهتر این پارادایم، بهتر است نگاهی گذرا به این موضوع از منظر عالمان و فیلسوفان داشته باشیم. ارسطو فیلسوف یونانی، اولین دانشمند شناخته شده‌ای است که ۲۳۰۰ سال پیش نخستین بار در زمینه ارتباطات سخن گفته است. او در کتاب «مطالعه معانی و بیان» که معمولاً آن را مترادف ارتباط می‌دانند، در تعریف ارتباط می‌نویسد: ارتباط عبارت است از جستجو برای دست یافتن به کلیه وسایل و امکانات موجود برای ترغیب و اقناع دیگران

اندیشمندان در تعریف ارتباط تأکیدات گوناگونی به کار برده‌اند. گروهی از اندیشمندان در تعریف، بر ترغیب و اقناع یا همانندی و اشتراک فکر با ابعاد گسترده‌تر تأکید کرده‌اند. عده‌ای بر پاسخ و بازتاب تأکید بیشتری کرده‌اند. عده دیگری از اندیشمندان بر عنصر پیام تأکید کرده‌اند. در تاریخ اندیشه‌های ارتباطاتی، مکاتب و نظریات گوناگونی مطرح شده است

اندیشه‌های نوین در علم ارتباطات اجتماعی در قرن بیستم رشد و پرورش یافتند. اما تفکرات اجتماعی، فیلسوفانه و حتی تفکرات زیبایی‌شناسانه و هنری اندیشمندان هزاره‌ها همگی در خدمت تدوین و ترکیب نظریه‌های ارتباطات اجتماعی اخیر بوده‌اند. در واقع پویایی این علم نیز مانند بسیاری علوم دیگر از اندیشه ایرانیان، رومیان و یونانیان پیش از میلاد مسیح آغاز شده است. «ویلبر شرام» در کتاب زندگی و اندیشه پیشتازان علم ارتباطات تأکید می‌کند بشر در قرون متمادی از آثار دست‌نویس جهت انتقال دانش و اطلاعات استفاده می‌کرد. جارچیان نیز در حکم وسایل ارتباطی شفاهی به ایفای نقش می‌پرداختند. پس از دوران شفاهی، حروف فلزی کشف شدند. سپس صنعت چاپ به سمت کاغذهای خبری و سپس به سوی روزنامه‌ها توسعه یافتند. فروشگاه‌های چاپ و نشر، به فروش کتاب‌های تولید شده پرداختند. پس از این حرکت اجتماعی، ارتباطات انسانی از برجستگی متفاوتی در جامعه برخوردار شد. دامنه وسایل ارتباطی مکتوب و به تبع زمینه‌های رشد علم ارتباطات گسترش یافت. به گونه‌ای که در طول زمان در اوایل قرن ۱۶ با جریان ۲۰ میلیون کتاب در اروپا مواجه هستیم. پس از این دوره به طور فزاینده‌ای با برجستگی مسایل مرتبط با وسایل ارتباط جمعی خصوصاً مکتوب مواجه هستیم.

اکثر دولت‌های اروپایی در قرون ۱۶ و ۱۷ آزادی نشر را خطری بالقوه برای امنیت کشور محسوب می‌کردند، چرا که منبعی خبری جز منبع حکومت در اختیار مردم قرار می‌داد و از نظر دولت‌ها مخل امنیت عمومی در نظر گرفته می‌شد. زیرا آنها با تکیه بر حکومت اقتدارگرا، به محدود کردن انتشارات می‌پرداختند. در ابتدای قرن ۱۷ فکر تأسیس نوعی روزنامه که در فواصل منظم و مرتب چاپ شود، در اروپا مطرح شد حال آنکه دولت‌ها مانع چاپ و نشر می‌شدند. این ایده باعث شد دولت‌ها برای پیشگیری از تحرکات بخواهند که ناشران جهت امور چاپی از «مجوز نشر» استفاده نمایند. به این ترتیب مطالب نشریات تا حد زیادی تحت کنترل دولت‌ها قرار گرفت

تحرکاتی که از سوی اندیشمندان در قرن ۱۷ انجام شد و جنگ‌های استقلال‌طلبانه قرون ۱۷ و ۱۸ باعث شد رسانه‌های چاپی به سرعت درگیر مسئله شوند و ترس حکومت‌ها از تلاش آنها بر ضد امنیت عمومی (و در واقع امنیت وجودی دولت‌ها) به شکل‌گیری اندیشه‌هایی در رابطه با ارتباطات انسانی، آزادی سیاسی، اخلاقی نشر، آزادی بیان، آزادی مطبوعات و حق دانستن منجر شود. این مجادلات از سویی منجر به چاپ کتاب مشهور جان استوارت میل به نام «در باب آزادی» شد. از سوی دیگر ماکیاولی در کتاب خود به دقت به افکار عمومی توجه می‌کرد و پادشاهان را به چگونگی جلب افکار عمومی در قلمروهای سرزمینی گوناگون توجه می‌داد. روسو نیز بر توجه دولت‌ها به افکار عمومی در قانونگذاری تأکید می‌کرد. دامنه این علم با اندیشه‌های ولتر، کارایل و مارکس در رابطه با سیاست و عقاید و افکار عمومی و ارتباطات اجتماعی گسترده‌تر شد. پس از جنگ جهانی اول اندیشمندان

در عرصه تبلیغات جهانی وارد شدند و نیز روزنامه‌نگاران ماهری که نقش جهت‌دهی به افکار عمومی را به عهده داشتند (مانند والتر لپمن) این علم را گسترش دادند. لپمن از جمله اندیشمندانی بود که تلاش بسیاری در رابطه با مباحث افکار عمومی داشت. به مرور صنایع ظهور فیلم و رادیو و تلویزیون و رسانه‌های الکترونیک نیز پا به عرصه گذاشتند و راه توسعه ارتباطات را هموارتر و فراخ‌تر نمودند..

تا پیش از ۱۹۳۰ دنیای ارتباطات محققان بزرگی را تجربه می‌نماید. کولی، دیویی، پارک، سایپر، لاسول، لپمن، لوین محققین بزرگی بودند که آثاری در حوزه ارتباطات داشتند. در دهه ۱۹۳۰ پیشرفت‌های تدریجی خصوصاً توسط لازارسفلد، لوین، لاسول و هاولند انجام شد. سال‌های قبل از دهه چهل سال‌های بسترسازی مطالعات ارتباط و سال‌های دهه ۴۰ و ۵۰ سال‌های رشد متفکران این حوزه بود. به مرور شمار محققان این حوزه افزایش یافت. آموزش و تحقیق گسترش یافت و واحدهای دانشگاهی و موسسات پژوهش تأسیس شدند دامنه این علم هم به علت مطالعات ارتباطی و هم به علت بحث تبلیغات سیاسی و تجاری که در این علم می‌گنجند به شدت وسعت یافت. دلیل دیگر نیز وقوع جنگ‌های پی در پی و مسایل ناشی از آن بود که خبرنگاری و نیز تأثیرگذاری بر افکار عمومی و... را به شدت بااهمیت نمود. فعالیت‌های سیاسی سیاستمداران باید به گونه‌ای انسان‌دوستانه بر کام افکار عمومی می‌نشست، این شرایط به علاوه پاره‌ای علل دیگر منجر به رشد علم ارتباطات و تئوری‌های آن شد.

فصل اول:

مقدمه

در این فصل سعی می‌شود برخی از مباحث مقدماتی مربوط به علم جامعه‌شناسی مطرح شود تا خواننده با قلمرو این حوزه بیشتر آشنا شود.

۱-۱. تعریف جامعه

از نظر لغوی جامعه، مؤنث جامع (گردآورنده، فراهم کننده) و شکل اجتماع مردم در یک کشور یا یک شهر یا یک ده می‌باشد. در زبان انگلیسی جامعه به معنای دوست و رفیق و متحد و همراه می‌باشد. عده‌ای جامعه را حالت انسانهایی میدانند که تحت قوانین مشترک زیست میکنند.

تعاریفی که جامعه‌شناسان از جامعه به دست داده‌اند در عین اینکه متعدد و مختلف‌اند با یکدیگر شباهت دارند و نکات مشترکی در آنها دیده میشود. بسیاری از متفکرین، جامعه انسانی را با بدن انسان مقایسه کرده‌اند، ریشه‌ی این شیوه‌ی تفکر را بایستی در یونان قدیم جستجو کرد. دانشمندان و فلاسفه و جامعه‌شناسان متعددی در مورد جامعه تعاریفی ارائه نموده‌اند که برای

نمونه تنها تعاریف جامعه شناسان معروف را در زیر ارائه می‌کنیم:

ارسطو جامعه را به موجودی زنده تشبیه می‌کند که قانون تولد و رشد و مرگ بر آن حاکم است.

فیلسوف انگلیسی (اسپنسر) ایشان عقیده دارد که هم جامعه و هم بدن انسان تابع اصل تکامل بوده و از طرفی سیستم عصبی در انسان با نظام ارتباطات در درون جامعه را مقایسه کرده است.

فیلسوف فرانسوی (آگوست کنت) بانی جامعه شناسی که او را پدر علم جامعه شناسی نیز می‌شناسند معتقد است که جامعه از تمام افراد زنده و همچنین از تمام کسانی که از این جهان رفته اند، لیکن با تأثیر خود بر ذهن افراد جامعه و دیگران به حیات خود ادامه می‌دهند تشکیل یافته است.

فیلسوف فرانسوی (دورکیم) جامعه را موجودی زنده می‌شمارد و معتقد است هم چنان که هر جاننداری که اجتماع ساده سلولها به وجود نیامده و دارای حس عمومی (حیات) است. جامعه نیز تنها از گرد آمدن ساده ی افراد تشکیل نیافته بلکه دارای وجدان جمعی و روح جمعی است و مطالعه ی جلوه‌های وجدان جمعی را میتوان موضوع علم جامعه شناسی دانست.

یکی دیگر از جامعه شناسانی که تعاریف متعددی از جامعه ارائه نموده است «آلن بیرو» است که در اینجا تنها به یکی از تعاریف او بسنده می‌کنیم. او جامعه را جمعی سازمان یافته متشکل از افرادی که در سرزمین مشترک زندگی میکنند و به صورت گروهی با یکدیگر در جهت ارضاء نیازهای اجتماعی اساسی همکاری دارند و فرهنگی مشترک دارند و هر گروه به صورت واحد اجتماعی متمایزی به کار میپردازند.

آلن بیرو برای جامعه، ویژگی‌های اساسی را نام میبرد که عبارتند از:

عمومیت: منظور از عمومیت آن است که جامعه به عنوان یک واحد معنادار در سازمان خود فرد را در خود جای داده و افراد را از هر جنس و هر سن در بر میگیرد. تداوم و استمرار: منظور از تداوم و استمرار طول عمر جامعه است، در مقایسه با طول عمر و هستی افرادی که عضو آن هستند که معمولاً طول عمر جامعه فراتر است. مشارکت کم و بیش فعال فرد: منظور از مشارکت کم و بیش فعال افراد آن است که افراد بنا به خواست خود و با توجه به آگاهی از وجود خویش و احساسی که نسبت به مسائل دارند میتوانند به فعالیت پردازند در جریان این مشارکت هر کس از مزایای حیات جمعی سهم میبرد.

جامعه به عنوان یک کل واحد: جامعه به صورت یک واحد عملیاتی یک پارچه است که افراد ضمن آنکه جذب آن میشوند در برابر قوانین مربوط به جامعه تبعیت دارند.

تفاوت‌های درونی هر جامعه: هر جامعه دارای تفاوت‌های درونی از نظر روابط و نوع روابط و وظایف و نقشها میباشد.

۲-۱. تعریف جامعه‌شناسی:

جامعه‌شناسی را می‌توان به عنوان بررسی علمی زندگی گروهی انسانها تعریف کرد. جامعه‌شناسان در واقع می‌کوشند تا آنجا که ممکن است این نکته را به دقت و به گونه‌ای عینی توصیف و تبیین کنند که انسانها چرا و چگونه در گروهها با یکدیگر رابطه دارند.

یکی از اهداف عمده جامعه‌شناسی پیش‌بینی رفتار اجتماعی و نظارت بر آن است. این هدف در جامعه‌نویین بصورت‌های گوناگونی تحقق می‌یابد. همچنین جامعه‌شناسی به تخفیف تعصبها و پیشداوریهایی که مانع انعطاف‌پذیری بیشتر انسانها در برخورد با موقعیتهای تازه می‌شوند، کمک می‌کنند. سرانجام باید گفت که بررسی جامعه‌شناختی شیوه‌های نگرش و واکنش نوینی را در برخورد با سیمای پیوسته متغیرواقعیت اجتماعی، برایمان فراهم می‌آورد. جامعه‌شناسی به عنوان یکی از رشته‌های علوم اجتماعی به مطالعه پدیده‌های اجتماعی می‌پردازد. و آن وجوه از پدیده‌هایی که به عضویت انسان در جامعه می‌پردازد را بر اساس یک روش علمی خاص مورد مطالعه قرار می‌دهد. جامعه‌شناسی بخشی از علوم اجتماعی است. دانش بررسی جامعه (پدیده اجتماعی) است. یک رشته علمی است که به مطالعه احوال پدیده اجتماعی می‌پردازد. هر روشی که بتواند درباره پدیده اجتماعی بطور ماهوی یا ماهیت یک پدیده اجتماعی مطلبی را بیان کند، بخشی از همین علم را فراهم می‌آورد. این رشته علمی به بررسی جوامع بشری، برهمکنشهای آنها، و فرایندهایی که جوامع را در وضعیت جاریشان نگاه داشته یا تغییر می‌دهد، می‌پردازد. هدف این حوزه علمی پرداختن به تجزیه جامعه به بخشهای تشکیل دهنده‌اش

مانند انجمنها، نهادها، گروههای همجنس، هم‌نژاد، یا همسن، و بررسی نحوه برهمکنش فعال این اجزاء با همدیگر است. علاوه بر اینها، این علم موضوعاتی مانند طبقه اجتماعی، قشربندی، جنبش اجتماعی، تغییرات اجتماعی و بینظمیهایی مانند جرم، انحراف و انقلاب را مورد تحقیق قرار میدهد.

از آنجایی که در مقایسه با بقیه حیوانات، انسان کمتر تحت تأثیر و کنترل غرایز میباشد، بخش زیادی از رفتارهای او توسط ساختارهای اجتماعی کنترل میشود. این موضوع ضرورت وجود نهادهای اجتماعی (از قبیل نهادهای خانواده، اقتصادی، مذهبی، آموزشی، سیاسی، ...) جهت مشخص کردن رفتارها و تصمیمات انسانها را نشان میدهد. رشته جامعه‌شناسی به بررسی نحوههای تأثیر نهادهای اجتماعی بر رفتار انسانها، برهمکنش این نهادهای اجتماعی با یکدیگر، تشکیل، فرسودگی و نابودی آنها میپردازد. از آنجایی که جامعه‌شناسی به رفتار ما به عنوان موجوداتی اجتماعی توجه دارد، زمینه پژوهش آن از واکاوی (تحلیل) تماسهای کوتاه میان افراد ناشناس در خیابان گرفته تا بررسی روندهای اجتماعی جهانی، همه را دربر میگیرد. جامعه‌شناسی، علم شناخت جامعه و همچنین ساختارها، روابط درون آن، نهادهای آن و واقعیتهای اجتماعی است. جامعه‌شناسی به‌عنوان رشته‌ای از رشته‌های علوم اجتماعی قلمرو بسیار گسترده دارد. امور و مسائلی مانند فقر، تبعیض قومی و گروهی، زندگی خانوادگی، ساخت سیاسی، احزاب و گروههای سیاسی، حیات مذهبی، انواع انحرافات اجتماعی، ساخت اقتصادی، دگرگونی اجتماعی، انقلاب، سازمان و ساخت آموزش، رشد فنی، افزایش سریع جمعیت، از خود بیگانگی، شهرنشینی، روستانشینی، و بسیاری از زمینهای دیگر یا در حیطه

مستقیم افق بررسی جامعه‌شناسی قرار دارد و یا با آن در رابطه است. کارکرد اجتماعی: هر پدیده‌ای که در جامعه به وجود می‌آید برای پاسخگویی به یک نیاز است. و تازمانی که این پدیده پاسخگوی آن نیاز باشد، دارای کارکرد است.

۳-۱. فواید مطالعه جامعه‌شناسی:

۱. مطالعه جامعه‌شناسی می‌توانیم نگاه تازه‌ای به محیط اجتماعی بیندازیم و جایگاه خود را در جامعه مشخص کنیم. یعنی رشد و قوام شخصیت اجتماعی افراد.
۲. با استفاده از ابزارهایی که جامعه‌شناسی در اختیار ما قرار می‌دهد، قادر خواهیم بود که محیط‌های دیگر و فرهنگ‌هایی را که قبلاً از آن کم اطلاع بوده‌ایم بشناسیم. اطلاع پیدا کردن در مورد محیط‌ها و فرهنگ‌های موجود در آن.
۳. جامعه‌شناسی توانایی ما را در فهم منشأ نظرها و گرایش‌هایی که با نظرها و گرایش‌های ما به کلی متفاوت است افزایش می‌دهد و در نهایت، می‌توانیم با آن به فهم نیروهای اجتماعی موثر بر رفتار ما و اطرافیانمان نایل آییم.
۴. با استفاده از این علم می‌توانیم رفتار دیگران را در گروه، پیش‌بینی یا کنترل کنیم.
۵. مطالعه جامعه‌شناسی کمک می‌کند که با کاهش پیشداوری‌ها و احکام قالبی، رفتار خود را با انعطاف بیشتری، با موقعیت‌های جدید تطبیق دهیم.
۶. مطالعه جامعه‌شناسی انسان را مهیا می‌کند که شیوه تازه‌ای را برای مشاهده چهره متغیر واقعیت اجتماعی و واکنش مناسب به آن جستجو کند.

۴-۱. حوزه‌های جامعه‌شناسی

جامعه‌شناسی خانواده، جامعه‌شناسی قشرها و نابرابری اجتماعی، جامعه‌شناسی انحرافات، جامعه‌شناسی دین، جامعه‌شناسی فرهنگی، جامعه‌شناسی

پزشکی، جامعه‌شناسی جوانان، جامعه‌شناسی احساسات، جامعه‌شناسی شهری، جامعه‌شناسی ادبیات، جامعه‌شناسی ورزش و غیره

۵-۱. نظریه‌های جامعه‌شناسی

نظریه‌های جامعه‌شناسی، چهارچوب‌هایی نظری هستند که جامعه‌شناسان از آنها برای توضیح و تحلیل فعالیتها، فرایندها و ساختارهای اجتماعی استفاده میکنند. نظریه‌های جامعه‌شناسی به سه دسته کلی تقسیم میشوند که عبارتند از:

دسته اول نظریاتی هستند که با الهام از روش اتخاذ شده در علوم طبیعی، و با هدف یافتن قوانین جامع حاکم بر اجتماع انسانها ایجاد شد. نظریه پردازان در این رشته تالش دارند که روابط علت و معلولی حاکم بر جوامع انسانی را کشف کنند دسته دوم بجای بررسی داده‌های تجربی فرایندهای اجتماعی، مسائل پایهایتر و درونیترو تفهمی را مورد بحث قرار میدهند. این نظریات بر نیات کنشگر تمرکز کرده وسیعی در فهم رفتار وی دارد. برخی نظریات در این دسته بر نقش عاطفه در رفتار و نیاز به هماهنگی در ایجاد نظم تأکید دارند.

دسته سوم نظریاتی هستند که جامعه را بر اساس تضاد مطالعه نموده و از دید آنها، جامعه مجموعه‌های از اجزای متکثر و ترکیبی از گروه‌های متعدد، مستقل و رقیب و برخوردار از دیدگاهها، عالیق و منافع متفاوت و متضاد است؛ که عنصر قدرت، آنها را در نظامی خاص، در کنار هم قرار میدهد و بدین وسیله، ثبات اجتماعی تأمین میشود.:

فصل دوم:

مقدمه

در این فصل سعی می‌شود برخی از مباحث مقدماتی مربوط به علم ارتباطات مطرح شود تا خواننده با قلمرو این حوزه بیشتر آشنا شود.

مفهوم ارتباط^۱ و ارتباطات:

ما برای برآورده شدن نیازهای روزمره خود باید ارتباط برقرار کنیم. نیاز به غذا، مسکن، نیاز به همکاری با دیگران برای ارضای حس دوستی و کامیابی اجتماعی و انواع نیازهای اقتصادی و اجتماعی؛ سایر نیازها هم که جای خود را دارند. نیاز به مبادله اطلاعات، سرگرمی، نیاز به بروز خلاقیت اجتماعی و ... در واقع ارتباط ما را به شبکه گسترده انسان‌ها پیوند می‌دهد. این شبکه از خانواده شروع شده و به حلقه دوستان می‌رسد و بعد با کمک رسانه‌های جمعی، کل جامعه و سراسر جهان را در بر می‌گیرد. نحوه تکوین

۱. communication

فردیت ما به میزان موفقیت ما در ساختن این شبکه‌ها وابسته است. ارتباط صرفاً مبادله اطلاعات در باره‌ی واقعیت‌های سخت افزاری نیست، بلکه ارتباط به معنای تبادل افکار، احساسات، عقاید و تجربیات نیز هست. از نظر فردی ارتباط ما را قادر می‌سازد تا به عضوی مفید و موثر برای اجتماع تبدیل شویم. از منظر اجتماعی ارتباط بین اجزای جامعه رشد و بقای جامعه را تضمین می‌کند. حال برای شناخت و درک هر چه بیشتر مقوله «ارتباط و ارتباطات» باید تاریخچه آن، دیدگاه‌های صاحب نظران، معانی، عناصر اولیه، روش‌های ارتباطی و هر آنچه که به این حوزه مربوط می‌شود را بررسی کنیم.

تاریخچه ارتباطات:

پیدایش و پویایی علم ارتباطات را مانند بسیاری از علوم دیگر به اندیشه ایرانیان، رومیان و یونانیان پیش از میلاد نسبت می‌دهند. در ۱۷ مه ۱۸۶۵ میلادی «اتحادیه تلگرافی بین المللی» در پاریس تشکیل شد. از آن تاریخ به بعد نام این اتحادیه دستخوش تحول شد و سرانجام در ۳۰ اکتبر ۱۹۰۶ میلادی در کنفرانس «اتحادیه تلگرافی بین المللی» تصمیم گرفته شد که «اتحادیه رادیو و تلگرافی بین المللی» نیز تشکیل شود.

از سال ۱۹۳۰ پیشرفت‌های بسیار ولی تدریجی در این زمینه خصوصاً توسط لازارسفلد، لوین، لاسول و هاوُلند انجام شد. به مرور زمان شمار محققان و پژوهشگران این حوزه افزایش یافته است. محققان بزرگی مانند: کولی، دیویی، پارک، سایپر، لس‌ول، لیپمن، لوین که آثار ارزشمندی در حوزه ارتباطات بر جای گذاشته‌اند. همچنین بخش آموزش و تحقیق این رشته در طی این دهه گسترش یافته تا آنجا که واحدهای دانشگاهی و موسسه‌های پژوهشی و... تأسیس شدند.

در ۹ دسامبر سال ۱۹۳۲ میلادی به موجب «عهدنامه مادرید» با وحدت دو اتحادیه یاد شده فوق، «اتحادیه بین‌المللی ارتباطات دور» شروع به کار کرد. در واقع روز جهانی ارتباطات یادآور تأسیس این اتحادیه‌ها برای پیشرفت ارتباطات است.

سابقه عضویت ایران در «اتحادیه تلگرافی بین‌المللی» بیش از یکصد سال است. نهاد مذکور پس از جنگ جهانی دوم و تشکیل سازمان ملل، به موجب تصمیم کنفرانس عمومی نمایندگان دولتهای عضو، این اتحادیه به صورت نهاد تخصصی سازمان ملل درآمد و از آن زمان تاکنون، جزو مؤسسات ویژه سازمان ملل متحد بوده است. از اواخر سال ۱۹۷۰ میلادی، کشورهای جهان سوم از طریق این اتحادیه کوششهای وسیعی برای رسیدن به دو هدف مشخص در پیش گرفتند.

۱ سعی در تقسیم و توزیع عادلانه امواج رادیویی

۲ کوشش در توزیع عادلانه کانالهای تلویزیونی ماهواره‌ای پخش مستقیم در سراسر جهان اقدام مهم دیگر این اتحادیه کمک به کشورهای جهان سوم برای توسعه ارتباطات و کاربرد هرچه بیشتر آن در توسعه ملی این کشور بوده است. در نگرش جدید، وسایل ارتباط جمعی، رسانه‌های گروهی و مطبوعات به عنوان بخشی از کلیت ارتباطات در صحنه جهانی ارزیابی شده‌اند.

تعاریف ارتباطات از دیدگاه صاحب‌نظران

تاریخ اندیشه‌های ارتباطاتی تعاریف متعدد و مختلفی را از سوی صاحب‌نظران، پژوهشگران و نویسندگان ارتباطات در خود جای داده است. هر یک از اندیشمندان با توجه به زاویه دید و اهمیتی که برای عناصر ارتباطات

قائل هستند آن را تعریف کرده‌اند.

در این میان دو تعریف از مقبولیت خاصی برخوردار است.

تعریف اول؛ ارتباط را فرایندی می‌دانند که به واسطه‌ی آن ارتباط‌گر یا فرستنده از طریق یک رسانه یا مجرا پیامی را با تاثیراتی معین به گیرنده می‌رساند.

تعریف دوم؛ ارتباط را کنشی اجتماعی می‌دانند که افرادی از یک فرهنگ مشخص در واکنش به تجربه خود از واقعیت به مبادله‌ی معانی می‌پردازد. با این وجود نمی‌توان تعریف واحدی از ارتباط که همه افراد را قانع کند، ارائه داد. شاید هم اصلاً چنین تعریفی وجود نداشته باشد. بنابراین سعی بر این است، اندیشه و نظریات گوناگون را تا حد امکان جمع‌آوری کرد تا بتوان آنها را به یک مرز مشترک نزدیک ساخت.

"ارتباطات" از دیدگاه عده‌ای بر مفاهیم متفاوت و گاهی متضاد گفته می‌شود. از طرفی هم ارتباط را تبادل متفکرانه دیدگاه‌ها از طریق یک مکالمه معنادار بین دو انسان که به نوعی ارسال پیام ساده و بدون تفکر است، می‌دانند. با این تعریف می‌توان گفت، ماشین‌ها و جانوران نیز ارتباط برقرار می‌کنند. از طرف دیگر می‌توان ارتباطات را یک فرایند سازمان یافته برای تبادل اطلاعات بین بخش‌ها که معمولاً بواسطه یک رشته علائم انجام می‌گیرد، تعریف کرد. گروهی در تعریف خود بر ترغیب و اقناع یا همانندی و اشتراک اندیشه با ابعاد گسترده‌تر و تاثیرگذار قلمداد کرده‌اند. عده‌ای بر پاسخ و بازتاب تاکید بیشتری کرده‌اند. و برخی دیگر از اندیشمندان بر عنصر پیام تاکید دارند.

لسول در سال ۱۹۴۸ یک مدل ارتباط کلامی ارائه می‌دهد. این مدل یکی از اولین نمونه‌های مدل ارتباط به مانند یک فرایند است؛ "چه کسی چه چیزی